

Poruc, “que fàcilment agafa por” (*DIEC*), amb els seus der., és el lexema amb més extensió. Documentat des del s. XIII, és un der. de *por* (< PAVÖRE), que presenta variació fonètica i morfològica: *p[o]ruc*, en cat. nord-occ. i parcialment bal.; *p[u]ruc*, amb assimilació a la vocal accentuada, en cat. or. i part del bal.; *p[ə]ruc*, amb centralització de la vocal pretònica, en cat. central i mall.; *p[e]ruc*, amb decantament palatal, en part del cat. nord-occ.; *poruco* 155, a partir del femení *poruca*. Una atracció del verb *esporuguir* (o potser també *espaordir*) hauria generat les var. protètiques *esp[u]ruc* 4-6, 9, 11, *esp[ə]ruc* 3, 8, *espaauruc* 1, 7, 88, *espairuc* 86.

La primera fase de l'evolució que va desembocar en *poruc* (i var.) era *paoruc/pauruc*, del cat. ant., present en *espaauruc* 1, 7, 88, *p[uə]ruc* 15, 19, 36, amb metàtesi, i *pairuc* 95, *espairuc* 86, potser per metàtesi de *pauric* 88, 92, 96; i encara, més enrere, amb manteniment de la labial pel contacte amb el cast.-arag. i canvi de suf., *pavoric*, *povoric* 137 (*povorico* 131), per assimilació vocàlica, *povrico* 132, per síncope vocàlica, *paorico* 139, *poerico* 134, amb caiguda de la labial. El suf. *-ic* (*-ico*) apareix també en *poric* 127, 129, 133, *porica* [f.] 124, sobre el qual s'ha format el masculí *porico* 125, i sembla l'origen de *porigós* 167, 174, 179-182, 184-190 (*poricós* 111, 116, 122, 160), amb la variació de vocals palatals *i/e* en *poregós* (*poregoset* 175, dim.; *poreguita* 168; *poreós* 118, amb caiguda de *-g-* en contacte amb vocal velar), *polegós* 93, 108 (*polega* 115), per intercanvi de líquides, i *podegoso* 100, per probable equivalència acústica. L'alg. *paurós* 85 sembla un manlleu a l'it. *pauroso*, mentre que *porós* 89, 90, 99, 101 és un der. de *por*, com *povós* 138 ho és de *pou* ‘por’ (cf. mapa 1165). *Poner* 110 és una formació analògica de mots com *cordoner*, *cançoner*, etc., que cal considerar una creació dels parlants, d'indubtable interès morfològic, sense necessitat de titllar-lo de “vulgarisme intolerable” (*DECat*).

Temoric segueix en extensió les àrees de *poruc* i *poregós*; és un der. de *temor* (< llat. TĪMÖRE) amb el suf. *-ic*, probablement d'influx arag., com *pavoric*, i que, amb canvi de sufix, ha donat *temoruc* 152, 154,

per encreuament amb *poruc* (amb el qual conviu a la loc. 154), i *temorós* 61, que, per assimilació vocàlica, han generat *temerut* 47, amb equivalència acústica [k] = [t] i atracció d'altres mots en *-ut*, com *barbut*, *panxut*, etc., i també *temerós* 132. El sentit de ‘por forta’ és a l'origen de *espantat* 40, part. de *espantar* (< *espaventar* < llat. vg. *EXPAVENTARE, der. de EXPAVĒRE ‘témer’), de *esglaiat* ‘que ha patit esglai’ 2, part. de *esglaiar* (< llat. vg. *ESGLADIARE ‘combatre a espasa’ → ‘infondre terror’), i de *retgiradís* ‘que s'espanta fàcilment’ 71, der. de *regirar*, i que, amb africació de la palatal, s'ha diferenciat de *regirar* amb el sentit de ‘alterar sobtadament de por’ (Figuera, 1840). Afins etimològicament i semàntica a *temoric* i el seu grup es troben *tímid* 158 i, per equivalència acústica [t] = [k], *tímic* 27, cultisme pres del llat. TĪMĪDUS ‘tímid, temorós, covard’. Igualment entren en aquesta òrbita semàntica *covard* “que té por del perill” (*DIEC*), amb les var. *coard* 12, 24, 30, més acostada a la llengua de procedència (fr. ant. *coart*, mod. *couard*, der. de *coe* [mod. *queue*] ‘cua’, perquè el covard gira cua per fugir), no gens estrany tractant-se de parlars ross., i *co[β]arde* 87, 94, 163, 171, procedent del cast. (veg. mapa 1289). Relacionat amb l'efecte de la por, a partir de *cagar-se en les calces*, *cagar-se de por*, es troben *caganer* 19 i *cagarrós* 111, el primer amb el suf. *-er* i l'infix *-a(n)-* i el segon amb el suf. *-ós*, com el de *temerós/temorós*, i l'interfix *-arro-*.

Finalment, l'actitud del *poruc* es pot vincular per associació semàntica amb la manca d'esperit, de potència per a l'acció (*apocat* 144, *parat* 119) o amb alguns mots despectius (*inútil* 169, *fals* 130, 136, *forèstic* ‘feréstec, bosquetà’ 40).

Una ullada a la distribució geolingüística ens mostra *poruc* (amb les seves var. fonètiques) en bal. i la major part dels parlars principatins, mentre que *poregós* és propi de la Franja i el val. central i mer., mot que comparteix amb *temoric* del val. sept. i tort., amb un suf. *-ic* correlatiu amb *pavoric* del Matarranya; *covard* apareix en punts dispersos del Principat.

Són mots normatius *poruc* i *temorós*, des del *DOrt*, 1917; *poregós*, des del *DIEC*_I, 1995.